

Esittelyt

Onko tanssi ensisijaisesti liikettä?

André Lepecki, *Tanssitaide ja liikkeen politiikka*. Suom. Hanna Järvinen, johdanto Kirsi Monni. Teatterikorkeakoulu & Like, Helsinki 2012. 302 s.

Kulttuurihistorioitsija ja tanssintutkija Hanna Järvinen on tehnyt arvokkaan työn suomentaessaan vuonna 2006 ilmestyneen New York Universityn esitystutkimuksen professorin André Lepeckin teoksen *Exhausting Dance: Performance and the Politics of Movement*. Lepecki on tieteellisen työnsä lisäksi kuratoinut lukuisia festivaaleja ja näyttelyitä. Järvinen oli Lepeckin oppilaana tämän kirjoittaessa *Exhausting Dance*-kirjaansa ja on myöhemmin ansiointunut tutkijana esitystutkimuksen kentällä. Kirja luo katseen siihen, mitä ymmärrämme tanssiksi ja mitä liikkeen politiikka voisi merkitä. Teos haastaa modernistisen ymmärryksen liikkeen etusijasta tanssissa lukemalla ja tulkitsemalla nykytanssia ja sen rajoja aina 1960-luvun lopun kuva- ja performanssitaitelijan Bruce Naumanin videoteoksista 2000-luvun nykytanssiteoksiin.

Lepeckin mukaan nykytanssia luonnehtii tanssin ja liikkeen automaattisen yhteyden sijaan tuon suhteen haastaminen erilaisilla ”nikottelevilla” koreografisilla kokeiluilla. Nämä haastamiset ja kokeilut ovat kuitenkin herättäneet huolta tanssin tulevaisuudesta muun muassa tanssikriitikoiden parissa ja jopa oikeustuimissa. Tanssin olemuksen kiinnittäminen ensisijaisesti liikkeeseen on historiallisesti katsoen melko tuore tapa, mikä vakiintui viimeistään romantiikan ajan *ballet d’actionin* myötä. Kuten useat tanssintutkijat ovat esittäneet, romantiikan ajan baletissa oli keskeistä jatkuva, ylöspäin suuntautunut liike, joka ”teki eläväksi ilmassa kevyesti leijuvan, hyvinvoivan ruumiin” (Lepecki 2012, 35). Modernia tanssin vertikaalisuuden ideaalia haastetaan kirjassa horisontaalisuuden ajatuksella ja sillä, miten analysoitavissa teoksissa kaatuminen, kompurointi ja ryömiminen kyseenalaistavat eteen- ja ylöspäin suuntautuneen liikkeen fallisuutta. Lepecki valaisee liikkeen ja tanssin yhteyttä saksalaisfilosofi Peter Sloterdijkin ja kulttuurihistorioitsija Harvie Fergusonin luonnehdinnoilla modernista projektista perimmiltään kineettisenä, loppumattoman, autonomisen ja spektaakkelimaisen liikkeen edistysellisuuden kritiikillä.

Teoksessa ajatellaan uudelleen tanssin ontologisia kysymyksiä (mitä on

tanssi?). Sen mukaisesti on luontevaa, että kaikki mukana olevat taiteilijat, joiden teoksia Lepecki lukee, eivät ole tanssijoita. Tanssijuuden sijaan heitä luonnehtii ennemminkin käsitteellisyys ja taiteen kokeilevuus. Mukana on kahdeksan taiteilijaa: Bruce Nauman, Juan Dominguez, Xavier le Roy, Jérôme Bel, La Ribot, William Pope.L ja Vera Mantero. Tunnistin itse näistä vain muutama, ja lukukokemusta rikastutti ja nikotutti kyseisten taiteilijoiden esityskelmien katsominen YouTubeista ja muilta videokanavilta.

Suomennoksen avaa Kirsi Monnin artikkeli, jossa hän selvittää Lepeckin ajattelun filosofisia juuria. Samalla hän pohtii tanssintutkimuksen tilaa Suomessa. Monnin johdanto kirjaan toimii jo itsessään kirja-arviona tai esittelynä ja helpottaa Lepeckin vaikeaselkoisen tekstin lähestymistä. Kiinnostavasti Monni tuo esille myös Suomessa jo 1980-luvun tanssitaiteessa alkanutta liikkeen ja vertikaalisuuden koreografista kritiikkiä sekä 1990- ja 2000-luvulla jatkunutta luoja-koreografian haastamista esimerkiksi sosiaalisen koreografian keinoin. Monnin mukaan Lepeckin kirjan yksi keskeinen anti onkin sen poleemisuus: se herättelee uudenlaisia koreografisia ja poliittisia kysymyksiä sekä tanssin että tutkimuksen toisiinsa limittyvillä kentillä.

Lepecki keskusteluttaa analysoimiaan teoksia filosofisten käsitteiden kautta ja pyrkii tällä tavalla tuomaan esiin koreografian poliittisuutta. Filosofiset käsitteet eivät tule Lepeckille kuitenkaan koreografian ulkopuolelta, vaan omien sanojensa mukaan ”teen siis hädin tuskin muuta kuin kuuntelen koreografien ehdotuksia ja nostan esille filosofian, jota he käyttävät” (Lepecki 2012, 42). Homi K. Bhabhaan viitaten hän kysyy: ”Millaisissa hybridimuodoissa teoreettisen väittämän politiikka voi ilmentyä?” (Bhabha 1994, 22, sit. Lepecki 2012, 42.)

Kirjan teoreettinen viitekehys on la-vea ja haastaa lukijaa. Keskeisenä juon-teena teoksessa kulkee länsimaisen metafysiikan kritiikki, kysymys todellisuuden ja totuudellisuuden olemuksesta. Lepecki tukeutuu omista pohdinnois-saan erityisesti Heideggerin ja Deleuzen ajatteluun. Heideggerin muotoilujen ja koreografisten analyysien kautta kritiikin kohteeksi asettuu erityisesti läsnäolon ja subjektuuden metafysiikka. Totuus ei ole univeraalisti kaikille sama, vaan olemassaolomme määrittyy aina jossain maailmassa ja avautuneen historiallisen maailman pohjalta. Näin ollen olemisen totuuteen kuuluu aina myös se, mikä vaikuttaa poissaolevana. Tähän teemaan Lepecki tarttuu muun muassa freudilaisen melankolian ja sen edelleen

muotoilujen sekä Avery Gordonin aave-maisen läsnäolon käsitteiden avulla. Niiden kautta Lepecki tarkastelee muun muassa Vera L. Manteron Portugalissa vuonna 1996 nähtyä esitystä *uma misteriosa Coisa, disse e.e. cummings*, jossa kummittelee afroamerikkalaisen, Euroopassakin työskennelleen tanssijan, näyttelijän ja viihdyttäjän Josephine Bakerin hahmo. Lepeckin mukaan Manton esityksessä Bakerin ei-mimeettinen aave tuo näkyville eurooppalaisen muistimenetyksen – sen, että Euroopassa on unohdettu sen oma kolonialistinen ja rassistinen historia. Sekä Manteron että sitä edeltävän William Pope.L.:n ryömisesitysten teosanalyysit ovat kirjan parhaimmistoa osuvine kriittisen rodun tutkimuksen ja jälkikoloniaalisen teoria-perinteen käsitteineen.

Myös tanssin väitetty hetkellisyys ja katoavaisuus ovat Lepeckin mukaan luonneet länsimaisen taidetanssin kontekstissa melankolisen suhteen tanssiin. Tätä suhdetta on pyritty korjaamaan muun muassa kehittämällä tanssin muistiinpanon ja notaation tekniikoita. Lepecki tekeekin jännittävää historiallista kartoitustyötä avatessaan liikkeen ja kirjoituksen suhteen vakiintumista koreografiaksi 1500-luvun lopulla Thoinot Arbeaun teoksessa *Orchésographie*. Siinä kerrotaan, kuinka nuori lakimies pyysi tanssimestari ja jesuiittapappi Arbeaulta apua

tanssin harjoitteluun sosiaalista kanssakäymistä ja heteroseksuaalista parinmuodostusta varten. Arbeau kehitti tavan kirjata liikkeitä ylös, orkesografian, jonka turvin lakimies saattoi harjoitella tanssia yksin. Tanssikirjoitus kutsui esiin tanssimestarin aaveen ja teki poissaolevasta osittain läsnäolevan. Lepecki toteaa, että orkesografian synnyn hetkessä muodostuu kaksi merkittävää re-laatiota. Ensinnäkin liikkeen ja kirjoituksen välille syntyy teknologinen side. Toiseksi miesten välille syntyy pedagoginen suhde, joka kummittelee tanssia yksin harjoittelevan lakimiehen maskuliinisessa solipsismissa.

Teosanalyysissä lukijalle vyörytetään täyslaidallinen erilaisia teoreettisia ajatusrakennelmia, ja usein ne ilmestyvät tekstin keskelle kuin tyhjältä, varoitamatta. Kirja vaatiikin lukijalta melkoista perehtyneisyyttä muun muassa Heideggerin filosofiaan, jotta voisi syvällisesti oivaltaa, mistä ja miten Lepecki kritiikkinsä rakentaa. Olen vaikuttunut siitä, että tällainen teos, jonka alkukielinen versio jäi minulta ilmestyessään vaikeatajuisuutensa vuoksi kesken, on käännetty suomeksi. Järvinen on tehnyt valtavan työn muun muassa termien kääntämisessä ja pätkimällä Lepeckin pitkiä virkkeitä osiin. Voin kuvitella, miten mahdottomalta käännöstyö on tuntunut, minkä Järvinen itsekin käännöksen

esipuheessa mainitsee. Lepeekin kielessä on sanojen ja käsitteiden rinnakkaisen merkitysten tuomaa monitulkin-taisuutta. Järvinen on jättänyt monitulkin-taisuuden leipätekstiin silloin, kun kä-sitteiden tarkka tai yksiselitteinen suo-mennos latistaisi tekstin merkitysolut-tuvuuksia, mutta näitä kohtia hän avaa lukijalle laatimissaan alaviitteissä. Rat-kaisu toimii, vaikka se jättääkin lukijalle paljon vastuuta. Alaviitesysteemi myös pysäyttää lukemisen virtaavuuden, mut-ta tämä korostaa kirjan perussanomaa siitä, miten oletettu tanssin ja liikkeen yhteys sekä liikkeen virtaavuuden ja jat-kuvuuden moderni vaatimus ovat histo-riallisia konstruktioita.

Anu Laukkanen

FT **Anu Laukkanen** on feministinen tanssin- ja kulttuurintutkija Turun yliopistosta.

KIRJOJA MAAILMAN YMMÄRTÄMISEEN!

Mikko Lehtonen
MAA-ILMA

370 s.

Mikko Lehtonen, Katja Valaskivi &
Hanna Kuusela (toim.)

**TEHTÄVÄ
KULTTUURILLE**

347 s.

Ferdinand de Saussure

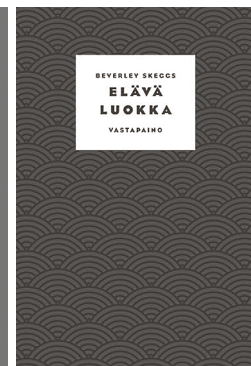
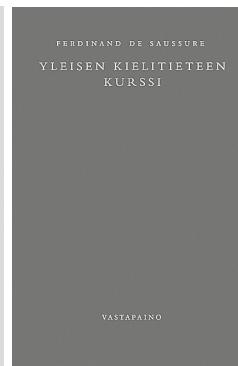
**YLEISEN KIELI-
TIETEEN KURSSI**

382 s.

Beverley Skeggs

ELÄVÄ LUOKKA

336 s.

 VASTAPAINO

Lisää luettavaa verkkokaupasta
www.vastapaino.fi